

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חֶמְדָּה יָמִימָה HEMDAT YAMIM

ויקרא תשע"א

פרשת שבוע

"לא העבדתך במנחה ולא הונעתך בלבונה" ? ! - על קרבנות ושגגות

הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה"

פרשיות 'ויקרא' ו'צו' הפותחות את ספר ויקרא – תורת כהנים, מפרטות את הקרבנות לסוגיהן שיוקרבו במשכן. חנוכתו של המשכן מתוארת בפרשיות 'פקודי' בסוף ספר שמות, לפניו ובפרשת 'שמיני' בספר ויקרא, אחריהן. גם מי שרואה בהקרבת קרבנות והקמת המשכן תוצאה של חטא העגל לא יכול להתעלם מהמקום החשוב שתופסים הקרבנות בתוך חמשת חומשי תורה ובתורה שבעל פה, בששה סדרי משנה וביד החזקה של הרמב"ם. לכן כל כך מפתיע שחכמים תקנו לקרא כהפטרות פרשת ויקרא את הפסוקים הבאים:

"עם זו יצרת לי תהלתי וספרו: ס' לא אתי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל: לא הביאת לי ש' עלתיך וזכתיך לא כבדתני לא העבדתך במנחה ולא הונעתך בלבונה: לא קנית לי בכסף קנה וחלב זכתיך לא הרויתני אך העבדתני כחטאותיך הונעתני בעונתיך" (ישעיהו מ"ג כא-כד)

במבט ראשון נראה כי פסוקים אלה מבקרים את עבודת הקרבנות וטוענים כי הקב"ה לא ביקש מעם ישראל להקריב לו קרבנות מנחות וקטורת. ביקורת מסוג זה היא הרבה יותר חמורה עקרונית, מביקורת על תפיסה לא נכונה של תפקיד הקרבנות. רוב הביקורת של הנביאים כלפי הקרבנות מתעמתת עם התפיסה כי אפשר לחטוא ללא חשש אם מביאים אח"כ קרבן, שהרי כבר תמה שמואל הנביא:

"החפץ ליקנך בעלות וזבחים פשמע בקול קנך הנה שמע מזבח טוב להקשיב מחלב אילים" (שמואל א ט"ו כב)
אין בדבריו ביקורת על שמיעה בקול ד' יחד עם הקרבת קרבנות. כבר הוכיח ישעיה:

"שמעו דבר יקנך קציני סדם האזינו תורת אל הינו עם עמרה: למה לי רב זבחיכם יאמר יקנך שבעת עלות אילים וחלב מריאים ודם פרים וכבשים ועתודים לא חפצתי: ... ידיכם דמים קלאו" (אי י-טו)

כלומר, אל תקריבו לי כשאתם מתנהגים כמו אנשי סדום ועמורה. אבל מנין הרעיון כי הקב"ה לא ציוה על הקרבת קרבנות: "לא העבדתך במנחה ולא הונעתך בלבונה"?

יש שרצו לתרץ בדוחק, כי בעשרת הדיברות אין זכר לקרבנות ויש שרצו לתרץ בדוחק, כי כוונת הנביא להוכיחם על כך שלא הקריבו קרבנות לד' אלא לעבודה זרה.

נביא השבוע את הסברו המבריק של המלבי"ם לפסוקים אלה.

המלבי"ם טוען ובצדק, כי הקב"ה לא ציוה מעולם על הקרבת קרבנות מכפרים על חטא שנעשה במודע. כל הקרבנות שתפקידם לכפר על חטא, כמו חטאת ואשם, מובאים רק כאשר האדם חטא בשוגג. אי אפשר בשום פנים ואופן על פי ההלכה, לחטוא בכוונה מתוך תכנון כי אחרי החטא יבא קרבן ויכפר. ברגע שאדם מסוים חוטא במזיד ותוך תכנון, נשללת ממנו האפשרות של כפרה באמצעות קרבן. הקב"ה מעולם לא ציוה על כך. כמובן שיש גם קרבנות ציבור קבועים הם נקבעו, כי לא יתכן שציבור שלם לא יחטא ועוד נוסף כי ברגע שציבור שלם חוטא, אפילו במזיד, מסיבות של חוסר ידיעה או חוסר הבנה, כיוון שמדובר בציבור, התורה מתייחסת לכך כחטא בשגגה כמו שנאמר:

"ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגור הגר בחוכם כי לכל העם בשגגה" (במדבר ט"ו כו)

עקרונות אלה חייבים להדריך אותנו בכל שאלה ציבורית.

שמירה על עקרונות מקודשים בעבודת ד', איננה תחליף לידים נקיות והקשבה לדבר ד'. כאשר מדובר בציבור, גם אם הוא חוטא במזיד, היחס שלנו אליו תמיד יהיה כיחס אל מי ששגג.

לע"נ
רבי יעקב
בן אברהם ועיישה סבג

לע"נ
נחום אליעזר רענן בן יוסף
הכהן (לארי) רוט ז"ל
נלבי"ע כ"ג אדר א' תשע"א

לע"נ
הרב אשר וסרטייל ז"ל
נלבי"ע ט' כסלו תשס"ט

ERETZ HEMDAH
2 Brurya St. P.O.B 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

ארץ חמדה ע"ר
רח' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

Email: info@eretzhemdah.org

web-site: www.eretzhemdah.org

ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט www.yeshiva.org.il

חמדת משפט

"אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם"

בעל הבית דוחק

הרב משה ארנרייך, אב"ד ארץ חמדה - גזית

המקרה

אילן, העוסק בגינון מזה כמה שנים, ודוד הגר בבית צמוד קרקע, סיכמו על עבודה של הקמת גינה, ובנוסף יציקת בטון וריצוף בכניסה לביתו של דוד במחיר שקבעו ביניהם.

כמו כן סוכם, שהעבודות יערכו כשבועיים ימים. בתחילתה, התנהלה העבודה בנעימים, אולם לאחר כמה ימים, התנהלו הדברים בצורה לא נעימה לשני הצדדים בשל אי הבנות, וחוסר שביעות רצון של דוד ואשתו מאיכות עבודתו של אילן.

אילן תבע בבית הדין ודרש את שכרו המלא. בתחילת העבודה שולם לו כמחצית שכרו, על כן עתה הוא תובע את המחצית השנייה.

דוד ואשתו טוענים שאילן לא ביצע כראוי את מלאכתו: גימור שביל העץ איננו ישר, תוספת הריצוף במרפסת עקומה גם היא, ואינה תואמת לגובה הריצוף הקיים, לא נעשתה הכנה ראויה לפני הנחת הטוף. בנוסף, העבודות ארכו כחודש ימים ולא שבועיים כפי שסוכם. בדיון העריך דוד את עלות השיפוץ הנדרש על מנת לתקן את עבודתו של אילן בכ- 2,000 ₪. הוא ואשתו אינם מסכימים שהתובע יבצע את השיפוצים הללו מכיוון שאינם סומכים עליו.

הנתבע הודה בבית הדין שהוא צריך לשלם משהו להשלמת חובותיו כלפי הנתבע, אך לטענתו הסכום פחות בהרבה ממה שדורש התובע. הנתבע אמר בדיון שהוא מוכן לשלם את העלויות בלבד.

לטענת הנתבע נקבע מחיר המתאים לעבודה מקצועית, וקיבל תמורתו עבודה של מתלמד.

הדיון

בסיסו של הסכסוך שלפנינו, כפי שקורה פעמים רבות בבית הדין, הוא בתיאום ציפיות לקוי בין הצדדים. דבר זה מתבטא בכמה עניינים: דוד, מזמין העבודה לא ראה עבודות של אילן ועל כן לא התאים את ציפיותיו לאופי העבודה של התובע. אין מסמך בכתב המתאר את העבודה, וגם שינויים שבוצעו בהסכמה לא נרשמו באופן מסודר. בית הדין המליץ לשני הצדדים שבעתיד, עם הזמנת עבודות מסוג זה או ביצוען, יתארגנו באופן מסודר יותר ומתועד בכתב.

גם על רקע אי ההסכמה בין הצדדים, בית הדין ראה בחומרה את העובדה שהנתבע השאיר בידו סכום גבוה כל כך, שברור היה גם לו, שיצטרך לשלמו. בעניינו של שכר שכיר חייבה תורה: "ביומו נתן שכרו" (דברים כד, טו), ואסרה: "לא תלין פעולת שכיר עמך עד בוקר" (ויקרא יט, ג). מדובר בסכומים שגם הנתבע ידע שהתובע הוציא מכיסו לתשלום עבור מוצרים שבגינתו, או לתשלום שכר עובדיו. הטענה שהוא משאיר את הדברים לשעה שבית הדין יקצוב את הסכום המלא, אינה קבילה. בהחלטת ביניים, שנתקבלה מייד בסיום הדיון הראשון, נקבע על ידי בית הדין סכום שאינו עומד במחלוקת, לתשלום מייד.

בית הדין קיבל תמונות של העבודה, וניתן היה להבחין בליקויים שונים. עם זאת, מבט כללי על המקרה שלפנינו, מגלה שעל פי הנתונים שמסרו שני הצדדים, מדובר על עבודה שנקבע עבורה מחיר נמוך מאוד, ביחס לעלויות החומרים והעבודה. גם הנתבע מודה בעלויות ציוד, חומרים ושתילים בסדר גודל של כ-75% מהמחיר שנקבע.

למרות הליקויים המסוימים עליהם הצביע התובע, אין ספק בדבר, ששווי תוצאת העבודה הוא גבוה מהוצאות החומרים ועלויות העבודה. על כן, יש לחייב את הנתבע לכל הפחות בכלל ההוצאות, שהרי אפילו יורד לשדה חבירו שלא ברשות, והיא שדה שאינה עשויה ליטע - משלם לו את ההוצאות, כל עוד השבח אינו פחות מההוצאות¹. וכך נפסק בעניין בעל מקצוע שביצע עבודה לקויה²:

נתן עצים לחרש לעשות מהם כסא נאה ועשה כסא רע או ספסל, אם השבח יתר על ההוצאה, נותן בעל הכלי את ההוצאה; ואם ההוצאה יתירה על השבח, נותן לו את השבח בלבד.

נכון הדבר, שאיכות העבודה אינה גבוהה ביותר, כפי שנראה בתמונות. עם זאת, מדובר על דברים שבעיקרם הם ברי תיקון על ידי בעל מקצוע (יישור שביל העץ והכניסה לבית) בעבודה סבירה, ואינם עומדים להריסה. על כן הדין הוא לקבל את כל ההוצאה.

מה יש לחשב ב"עלויות העבודה"?

בש"ד³ מבואר, שכאשר מחשבים למי שביצע עבודה לקויה את הוצאותיו, מחשבים גם את שכרו של בעל המקצוע. אם מזמין העבודה קבע עם בעל המקצוע שכר גבוה, משלם לו רק את השכר הבסיסי של פועל - כאשר התוצר הוא לקוי. וזה לשון הש"ך: מה שהיה מגיע לו אפילו לא היה מתנה לתת לו פשיטא דבעי למיתב ליה.

אמנם, מבואר בש"ך שפירושו (בדברי הירושלמי) הוא חידוש, ורבותינו בעלי התוספות חלקו על הכרעה זו. אך, בנדון דידן בו העבודה אינה לקויה באופן שלא ניתן לתיקון, אלא שיש לבצע "מקצה שיפורים", ברור שמגיע לתובע את שכר עבודתו.

ההחלטה:

למרות שישנם ליקויים שונים, העבודה סבירה, וניתנת לתיקון. זכותו של התובע ליכות בכל הוצאותיו, ובכלל זה בשכר עבודתו ועבודת פועליו, אך לא ברווח הקבלני. ער: הרב סיני לוי

¹ שו"ע חו"מ סימן שע"ה סעי' א

² שולחן ערוך חושן משפט סימן שו סעיף ג

³ סימן ש"ו ס"ק ה', המתייחס לדברי השו"ע לעיל, באדם שנתן לאומן לצבוע לו בגד או לייצר לו כלי

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ז)

New Jersey, USA

ניו ג'רסי, ארה"ב

כסלו תשס"ט

חזרת החולה והמלוה לביתם בשבת, לאחר גמר הטיפול

שאלה

האם מותר לילד ולאביו או אמו שנסעו עמו לחזור לביתם בשבת באמצעות נוכרי, כגון שיבקשו מנהג נוכרי להסיעם?

תשובה

נחלקו הפוסקים בעניין אנשים היוצאים להציל, כגון כוחות ביטחון או רופאים ואחיות, אם הם רשאים לחזור בשבת למקומם תוך כדי עשיית מלאכות. יש שכתבו¹ שמותר לחזור לביתם אפילו אם הדבר כרוך בעשיית מלאכות דאורייתא, כגון לחזור ברכבו ממש (בתנאי שאי אפשר לעשות זאת על-ידי נוכרי), ויש פוסקים שהתירו רק באיסורי דרבנן². בנדון דידן, שמדובר בהצלת עצמו או בנו, יש מקום להחמיר יותר, ולכן במקרים של פגיעה חמורה אין להקל לחזור, ואילו במקרים שאינם חמורים יש להקל לחזור על-ידי גוי³, שלא יבואו להקל בחומרת הדבר ולהימנע מלנסוע לבית חולים⁴.

¹ כך כתב הגר"מ פיינשטיין (או"ח ד סי' פ). שורש הדברים נובע מהסוגיה במסכת עירובין (מד ע"ב-מה ע"ב). במשנה בדף מד מבואר: "מי שיצא ברשות ואמר לו כבר נעשה מעשה – יש לו אלפים אמה לכל רוח. אם היה בתוך התחום – כאילו לא יצא". כלומר, מי שיצא אל מחוץ לתחום שבת לצורך עדות החודש או פיקוח נפש ולאחר מכן התברר לו שאין צורך יותר בהליכתו, יכול ללכת אלפיים אמה לכל צד, ואין דינו כשאר יוצאים אל מחוץ לתחום, שאין להם רשות לזוז מחוץ לדי' אמות. המשנה ממשיכה: כל היוצאים להציל חוזרין למקומן. הגמרא (מה ע"א) מקשה, שמשמע מכאן שיכולים לחזור אפילו יותר מאלפיים אמה, וזה סותר את תחילת המשנה, שאמרה שיש להם אלפיים אמה ותו לא; ומתראת: "אמר רב [יהודה אמר רב]: שחוזרין בכלי זיין למקומן. כדתניא: בראשונה היו מניחין כלי זיין בבית הסמוך לחומה. פעם אחת הכירו בהן אויבים ורדפו אחריהם, ונכנסו ליטול כלי זיין, ונכנסו אויבים אחריהן. דחקו זה את זה, והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו אויבים. באותה שעה התקינו שיהו חוזרין למקומן בכלי זיין".

כלומר, בסיפא המשנה באה לחדש שהותר לאותם שהלכו להציל לטלטל ברשות הרבים את כלי זינם, ומכל מקום מדובר בתוך אלפיים אמה, ולכן אין זה סותר את תחילת דברי המשנה. טעם היתר זה הוא מפני המעשה שהיה, ולכאורה נראה שזה מפני פיקוח נפש שעלול לקרות אלמלא יתירו לו, וכמו שהיה באותו מעשה. הרמב"ם (שבת פרק ב הל' כג) פסק: "וכשיצילו את אחיהן, מותר להן לחזור בכלי זיין שלהן למקומם בשבת, כדי שלא להכשילן לעתיד לבוא" – משמע שהטעם אינו משום פיקוח נפש. ובאמת תמה עליו ה"לחם משנה" (מלכים פרק ו הל' יג): "מי"מ נראין דאין זה הטעם האמור בגמרא שם, אלא משום מעשה שהיה התקינו כן". וכן תמה עליו ה"יד איתן" (ספר הליקוט, במהדורת רמב"ם פרנקל ה' שבת פרק ב, כג).

התוספות (עירובין מד ע"ב ד"ה כל היוצאין) שאלו למה הגמרא בביצה (יא ע"ב) לא מנתה את המשנה של "כל היוצאין להציל" בכלל אותם שהתירו סופם משום תחילתם, ואם כן מוכח שגם הם הבינו כמו הרמב"ם.

הגר"מ פיינשטיין מיישב את דברי הרמב"ם והתוספות, שישנם שני דינים: דין אחד של "התירו סופן משום תחילתן", והוא קיים בכל מקרה שבו יש אומדן דעת שההצלה תסתיים תוך זמן קצר, ואז אם לא נתיר להם לשוב למקומן נמצאנו מכשילים אותם לעתיד לבוא, שלא ירצו ללכת להציל, ואם כן במה שאנו מתירים להם לחזור יש משום פיקוח נפש. הגמרא לא התייחסה למקרה זה בפירוש, אולם הוא נרמז במה שהגמרא הקשתה, שיש סתירה בין תחילת המשנה לסופה, שלכאורה יש לחלק בין יוצא ברשות ליוצא להציל, וביוצא להציל יש להתיר לחזור למקומו אפילו טפי מאלפיים אמה; והטעם בזה, לדעת הרמב"ם והתוספות, מפני שהתירו סופן משום תחילתן. במקרה שאין אומדן שהדבר יסתיים בשבת לא קיים היתר זה, מפני שלא שייך לומר שיימנעו לצאת אם לא נתיר להם לחזור, שהרי מלכתחילה יצאו על דעת שאפשר שלא יחזרו בשבת.

ישנו דין אחר, שהוא הדין של הסיפא של המשנה הנ"ל, שהתירו לחזור לביתם עם כלי זינם, ובוזה הטעם משום פיקוח נפש, וכמו במעשה שהיה, וחידישו חז"ל בדין זה שאין לעשות אומדנות אם יחזרו האויבים וירדפו אחריהם, אלא בכל מקרה שכזה מותר להם לחזור עם כלי זינם לביתם. כדעה זו מובא גם באורחות רבנו בעל ה"קהילות יעקב" (סי' ריג, עמ' קנה בשם ה"חזון איש"): "אמר לי מו"ר (הגרי"י קנייבסקי, בעל ה"קהילות יעקב") [שליט"א] זצוק"ל בשם מרן החזון אי"ש, שאין לאסור לרופא הנוסע בשבת לחולה לחזור עם מכוניתו לביתו, כדי שלא להכשילו לעתיד שיסרב לנסוע בשבת לחולה". גם באסיא (חוברת נו, כרך יד, ד, תשרי תשנ"ו, עמ' 64) מובא כדברים הללו בשם הגרי"ז: "עוד שמעתי, שהגרי"ז סולוביצ'יק מבריסק זצ"ל נהג בירושלים להורות לרופאים לחזור בשבת ברכב כדי שלא להכשילם לעתיד לבוא, והדברים מתאימים לדעת הגרמ"פ".

כדברים הללו עולה גם מדברי ה"חתם סופר" (חו"מ, השמטות, סי' קצד).

גם הרב ד"ר מרדכי הלפרין נוקט כדעה זו, שמתירה לחלל שבת כדי לחזור למקומו, במאמרו שפורסם ב"בית הלל" (כרך כג עמ' נה-סב), שם הוא מבאר באריכות ובבהירות רבה את דעת הרמב"ם. לפי דבריו, המקור לדברי הרמב"ם (שבת פרק ב הל' כג) אינו הגמרא בעירובין הנ"ל, אלא

המשנה בראש השנה (כא ע"ב): "מעשה שעברו יותר מארבעים זוג ועיכבם רבי עקיבא בלוד, שלח לו רבן גמליאל: אם מעכב אתה את הרבים – נמצאת מכשילן לעתיד לבא". כלומר: מותר לעדי קידוש החודש לחלל שבת על מנת להעיד, כדאיתא בפרק ראשון במסכת ראש השנה. רבי עקיבא סבר שאם אין צורך בעדותן – חילול השבת שלהם מיותר. רבן גמליאל שלח לו, שאין למנוע מעדי קידוש החודש מללכת ולהעיד, אף שאין תועלת בעדותן, מפני שאחרת נמצאת מכשילן לעתיד לבוא. מכאן יש להסיק, שאם לצורך עדות החודש הותר לחלל שבת מפני טעם זה, קל וחומר שבהקשר של פיקוח נפש מותר לחלל שבת מטעם זה. זהו אפוא המקור לדברי הרמב"ם. הרב הלפרין הוסיף שאם אדם יודע בעצמו שאף-על-פי שלא יחזור לביתו לא יתרושל בעתיד, עליו להימנע מלחלל שבת לצורך החזרה. מו"ר מרן הגר"ש ישראלי (עמוד הימיני סי' יז), אף שכתב שמדינת דגמרא אין להתיר סופן משום תחילתן אלא במה שנוכר בפירוש בשי"ס, מכל מקום כתב שבזמננו יש מקום להקל יותר ממה שהקלו חז"ל בדורם: "יתכן לומר שבדורותינו יש להרחיב את הגדר של 'נמצאת מכשילן לע"ל' גם לענין החזרה מחוץ לתחום וחזירה במכונית".

2 כך כתב הגרשו"א ("מנחת שלמה" א סי' ח), וכן פסק ב"שמירת שבת כהלכתה" (סי' מ סע' ט-עא). עיין שם ב"מנחת שלמה", שדחה את דברי ה"אגרות משה" שהובאו לעיל, שיש לומר שאין כוונת התוספות כהרמב"ם, ומה שאמרו שדין המשנה הוא מטעם שהתירו סופן משום תחילתן נאמר על ראש המשנה ולא על סופה. כמו כן כתב בדעת הרמב"ם שאין זה נכון שיש שני דינים, אלא יש דין אחד בלבד, היינו שהתירו להחזיר את כלי זינם לביתם, משום מעשה שהיה, והטעם בזה הוא מפני חשש פיקוח נפש, כמו שהיה באותו מעשה (וזה כוונת הרמב"ם באומרו "כדי שלא להכשילן לעתיד לבוא", היינו שלא יבואו ליד סכנה), או שבאמת חשש זה הוא רחוק ואין בו משום סכנה, אלא שהתירו בכל זאת מפני שאנשים יחששו שיקרה להם כמו שקרה באותו מעשה שהיה ויימנעו מלהציל.

גם מו"ר מרן הגר"ש ישראלי ב"עמוד הימיני" (סי' יז) דן בהרחבה ובבהירות בנושא זה, כדרכו בקודש, והעלה שהמקור לדברי הרמב"ם הוא הסוגיה בעירובין: לכאורה קשה, למה מותר לחזור עם כלי זינם למקומם? שיישאר עם כלי זינם, ותו ליכא שום סכנה, ולמה הותר להם לחזור עם נשקם למקומם? אלא על כרחך צריך לומר שעיקר ההיתר הוא שלא תהא מכשילן לעתיד, ולכן התירו להם ללכת אלפיים אמה לכל צד. זאת מהסיבה שאם לא נתיר להם לטלטל את נשקם יצטרכו להישאר במקומם, שהרי בוודאי לא יניחו את נשקם בבית הסמוך לחומה משום מעשה שהיה, וכל שכן שלא יעזבוהו בשדה הקרב, ונמצאת מכשילן לעתיד לבוא. נמצא אפוא ששני הטעמים נצרכים זה לזה, הטעם של "מעשה שהיה" והטעם של "נמצאת מכשילן". וברור שעיקר ההיתר ושורשו הוא הטעם של "נמצאת מכשילן", ולכן זהו הטעם שמצא הרמב"ם לנכון לכתבו. מכל מקום, אין זה היתר גורף, אלא בכל מקרה יש לדון לגופו, ולכן עד שבאו ותיקנו שיש להם אלפיים אמה לכל רוח – לא היה קיים היתר זה, ואף לאחר התקנה לא התירו להם אלא אלפיים אמה, ולצורך זה התירו להם לטלטל את כלי זינם. וזו לשונו של הגר"ש ישראלי: "לעני"ד, יש מקום להשתמש בהיתר זה של 'אתה מכשילן לע"ל' יותר ממה שהשתמשו בו חז"ל בדורם, לפי צורך ומצב דורם. אולם זה דורש כמובן אחריות גדולה של קבלת החלטה של ב"ד גדול שבדור, ואיני מזכיר דבר זה אלא כסניף ומ"מ לעיון". עיינו עוד שם שהאריך לבסס את ההיתר גם על סברות חזקות נוספות. כך נוהגים בחלק מבתי החולים בירושלים, ויש לנהוג כך בכל מקום שאפשר, כמו שפסקנו בשו"ת ב"מראה הבזק" (ג תשובה לה), לגבי חזרת אנשי אבטחה לביתם בסוף המשמרת.

3 במקרה שהלך בעניין הצלת עצמו או בנו, יש מקום לומר שאין חשש של "מכשילן לעתיד לבוא", שהרי אין חשש שישכח את עצמו או את בנו מחמת חוסר הנוחות שבצורך להישאר במקום שאליו הלך, ורק כשהולך להציל אחרים יש לחשוש שיתרושל מהצלתם מחמת כן. כך הורה הרה"ג ר' יעקב יוסף בשיעור. אלא שיש מקום לדחות זאת ולומר שאכן מחמת חוסר נוחות יבוא לזלזל בחומרת הסיכון ולא לחשוש לספק פיקוח נפש. כך נמסר מפי רבה של חשמונאים, הרב איתמר אורבך. הוא מסר שכך גם דעתו של הרב אברהם כלאב. הגרנ"א רבינוביץ הכריע שבמקרים כגון יולדת, שבהם אפשר להיערך לדבר מראש – אין להתיר חזרה, כלומר ההיתר אינו גורף.

4 בכל מקרה, הכלל של "החכם עיניו בראשו" חייב להדריך כל רב לפסוק לפי הכרתו את בני קהילתו, וכל מקרה לגופו.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

**** חדש ****

שו"ת "במראה הבזק" חלק ז' יצא לאור

תשובות לשאלות מרבני הגולה.
השאלות מבטאות את המצב מיוחד של קהילות ישראל בכל קצוות תבל בימינו אנו.
התשובות מתמודדות עם המציאות בעולם מודרני מתפתח בדרך של "דרכיה דרכי נעים".
הספרים עוסקים בארבעת חלקי ה"שלחן ערוך" תוך ניסיון לקחת בחשבון גם את החלק החמישי ההופך את התורה ל"תורת חיים".

מחיר מבצע לחלקים א'-ז' - שבעה כרכים

350 ₪ במקום 420 ₪

(לחץ לקניה) טל' 02-5371485

בשיתוף המרכז לשירותים רוחניים לקהילות - ההסתדרות הציונית העולמית

